

פרי קודש היולאים

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' חיים יהודה בן
הרה"ח ר' חנינא צבי פוקש ז"ל
(חתן הרה"ח ר' חיים יחזקאל לאור
ז"ל חתן הרה"ג רבי שלמה הירש
זצ"ל חתן רבינו הגה"ק זצ"ל)
נלב"ע כ"ה תשרי תשנ"ח
תנצב"ה

פר' בראשית תשפ"ד

מתורתו ומורשתו של רבינו הגה"ק הילל זצ"ל
אבדק"ק סאסרעגען

בס"ד, (שנה ב') גליון מס' 82

פרשת בראשית

האמונה שד' הוא הבורא ומנהיג גם את דרך הטבע

בְּרֵאשִׁית בְּרָא וְגו'

(בראשית א, א)

ומהנהגה זו שהיא חוץ לדרך הטבע יכולים ללמוד שגם ההנהגה בדרך הטבע היא מאיתו ית"ש, שהוא בורא ומנהיג את העולם כולו.

וזהו הרמז, שאם היה בורא את העולם בא', כלומר בהנהגה אחת של דרך הטבע, היה בזה קללה, כי יש שיטעו בזה ח"ו. לכן ברא את העולם בב', כלומר בשתי הנהגות, דרך הטבע וחוץ לדרך הטבע, כי בכך תהא ברכה, שילמדו להאמין בד'.

(ח"א ה; ח)

איתא במדרש (בראשית רבה א, א) "למה נברא בבי"ת, שהוא לשון ברכה. ולמה לא באל"ף, שהוא לשון ארירה".

נראה לפרש, שבתחילה ברא הקב"ה את העולם יש מאין, ומאז ועד עולם הוא מנהיג את העולם כולו בדרך הטבע, עד שיש טועים לומר שהעולם קדמון ולא ד' בראו. ולעיתים מזומנים שינה ד' את דרך הטבע ושידד המערכות, כמו בעשר מכות ובקריעת ים סוף,

השי"ת ויתר על כבוד עצמו כדי להראות מעלת עם ישראל

בְּרֵאשִׁית בְּרָא וְגו'

(בראשית א, א)

ולפי זה אפשר לפרש את טענת האות אל"ף, שהיה צריך להתחיל את התורה בא', כלומר לכתוב "אלקים ברא בראשית", כדי שלא יהיה מקום לטעות שכביכול יש שתי רשויות, ולמה פתח בבי"ת וכתב "בראשית ברא אלקים".

והשיב לה הקב"ה, כי ויתר על כבוד עצמו כדי להראות שכל בריאת העולם היתה עבור ישראל שיקבלו את התורה. כמו שדרשו חז"ל (הובא בפירושי רש"י בראשית א, א), "בראשית, בשביל ישראל שנקראו ראשית, ובשביל התורה שנקראת ראשית".

(ח"א ד)

במדרש (בראשית רבה א, א) "עשרים וששה דורות היתה האל"ף קורא תגר לפני כסאו של הקדוש ברוך הוא, אמרה לפניו, רבש"ע, אני ראשון של אותיות ולא בראת עולמך בי. אמר לה הקב"ה, העולם ומלואו לא נברא אלא בזכות התורה וכו'".

איתא בגמ' (מגילה ט, א), ששבעים ושנים הזקנים שנצטוו על ידי תלמי המלך לתרגם את התורה, שינו וכתבו "אלקים ברא בראשית". ובטעם הדבר פירש רש"י, "שלא יאמר 'בראשית' שם הוא ושתי רשויות הן וראשון ברא את השני".

מראשית הבריאה למדנו שיש לנהוג לפנינו משורת הדין

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים וְגו' וַיְהִי עֶרְבַּ וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד

(בראשית א, א-ה)

לאדם להלך אחר שכנה, והלא כבר נאמר (דברים ד, כד) כי ד' אלקיך אש אוכלה הוא, אלא להלך אחר מידותיו של הקב"ה וכו'". ורצה הקב"ה שינהגו לפנינו משורת הדין, ואמרו חז"ל (בבא מציעא ל, ב) "לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה, ולא עבדו לפנינו משורת הדין". ולכן לימדנו השי"ת שבתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, ומכיון שאין העולם יכול להתקיים הקדים לשתף מידת הרחמים, ובה למדנו שאכן יש "דין", אך אי אפשר להתקיים בלעדי שגלך לפנינו משורת הדין.

(ח"א קצח)

פירש רש"י, "ולא אמר ברא ד', שבתחילה עלה במחשבה לבראותו במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מידת רחמים ושיתפה למידת הדין וכו'".

יש להבין, הלא הכל בידי הקב"ה כחומר ביד היוצר, ומה ימנע ממנו שיוכל העולם להתקיים כרצונו. ועוד, למה מודיענו מה רצה ולא עשה.

ונראה לפרש, שרצה הקב"ה שנלמד לילך בדרכיו כמו שדרשו חז"ל (פסטי יד, א) "אחרי ד' אלקיכם תלכו (דברים יג, ה), וכי אפשר לו

"...ואולי אם המצא תמצא איזה דברי אגדה אשר ראוי לאמרם בשבילי, אולי אבנה גם אני בעבורכם..." (שם בהקדמה)

"וזאת באתי לרשום איזה ליקוטים למען ירוץ הקורא, ולאמר בשבילי איזה דבר בכל שבוע..." (קודש היולאים ח"א עמ' ז)

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי אֹר וְגו'

(בראשית א, ג)

בטוח שלא יפול לחטא, כמו שאמרו חז"ל (יומא לח, ב) "כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא, שוב אינו חוטא".

ואף דבוראי לענין השכר, גדול שכרו של הבעל תשובה, מכל מקום הקב"ה חפץ יותר שיהיו "עמך כולם צדיקים", שלא יחטאו מעולם.

וזהו הרמז במדרש, "מעשיהם של צדיקים", אלו הצדיקים מנעוריהם שלא חטאו מעולם. "מעשיהם של רשעים", אלו הצדיקים, שבעבר חטאו והיו רשעים, ושבבו בתשובה שלימה. "ואיני יודע באיזה מהם חפץ הקב"ה", שהרי לכל אחד מעלה על חברו. כיון דכתיב "וירא אלקים את האור כי טוב", הוי אומר בצדיקים מעולם הוא חפץ יותר. אך בכל זאת לענין השכר גדול שכר בעלי התשובה, לכן "ויבדל אלקים בין האור ובין החשך" בין הצדיקים מעיקרא לבעלי התשובה.

(ח"א ו)

איתא במדרש (בראשית רבה ב, ב), "והארץ היתה תהו ובהו", אלו מעשיהם של רשעים. "וויאמר אלקים יהי אור", אלו מעשיהם של צדיקים. אבל איני יודע באיזה מהם חפץ וכו', כיון דכתיב "וירא אלקים את האור כי טוב", הוי במעשיהן של צדיקים חפץ ואינו חפץ במעשיהן של רשעים.

נראה לפרש שיש ב' מדרגות בצדיקים, מי שלא חטא מעולם, ומי שחטא אך שב בתשובה שלימה, ולכל אחד יש מעלה על חברו. דהבעל תשובה שטעם טעם חטא צריך להתגבר יותר על יצרו, ו"לפום צערא אגרא" (אבות פ"ה מכ"ג), עד שאמרו חז"ל (ברכות לד, ב) "מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין".

ומאידך גיסא, מי שכבר חטא, עלול להיות בזמן מהזמנים שלא יוכל להתגבר ויחזור לחטאיו. ולעומתו, הצדיק שלא חטא הוא יותר

הבא ליטרה מסייעין אותו

וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לְאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה

(בראשית א, ה)

בקרב לבי אין פחד אלקים לנגד עיניו, כי החליק אליו בעיניו וגו' יתייצב על דרך לא טוב וגו'. בתחילה רק "אין יראת ד'", שנחלש ביראת שמים שלו, והולך ויורד עד ש"ייתייצב על דרך לא טוב" ח"ו.

אך הבדל יש בין הצדיק לרשע, שאצל הצדיק אמרו חז"ל (שבת קד, א) "בא ליטרה מסייעין אותו", שמן השמים יש סייעתא שילך ויעלה מעלה מעלה, לא כן הרשעים עליהם אמרו "בא ליטמא פותחין לו", 'מסייעין' לא נאמר, שאין להם סייעתא וסמך לזה, ורק ש'פותחין לו' ואין מונעים ממנו.

וזה הרמז בפסוק, שבאור יום נאמר "ויקרא אלקים", מה שאין כן בחושך שבו לא נאמר "ויקרא אלקים לחשך" אלא "לחושך קרא", כי ה"אור יום" אלו מעשיהם של צדיקים שמסייעין אותם, ו"לחושך לילה" אלו מעשיהם של רשעים, שלהם אין סייעתא, אלא רק פותחין להם. (ח"א ו)

איתא במדרש (בראשית רבה ג, ח), "ויקרא אלקים לאור יום", אלו מעשיהן של צדיקים. "ולחשך קרא לילה", אלו מעשיהן של רשעים וכו'".

הנה ידוע שלא ביום אחד נעשה האדם צדיק, כי אם בעמל ויגיעה מיום ליום הולך מחיל אל חיל עד שנעשה צדיק. וכמו אור היום, שבעלות השחר נעשה יום אבל עדיין אין האור מאיר אלא מתחיל להתנוצץ אור עד הזריחה, וממשיך ומאיר יותר עד שמאיר היום בתוקפו. וזה מרומז בפסוק (משלי ד, יח), "ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום", וכן בפסוק (הושע ו, ג) "ונדעה נרדפה לדעת את ד' כשחר נכון מוצאו וגו'".

כמו כן, גם הרשע אינו נעשה רשע ביום אחד, אלא שמתחילה נחלש מיראת ד' במקצת, ואחר כך מסיתו יצרו ויורד עוד מדחי לדחי עד שנעשה רשע¹. וזה מרומז בפסוק (תהילים לו, ב-ה) "נאום פשע לרשע

יש להעלות את ה"ארץ" למדרגת "שמים"

אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת ד' אֱלֹקִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם

(בראשית ב, ד)

דהנה "שמים" מרמז לעולמות העליונים הרוחניים, שם אין חטא ועון וכולם קדושים וטהורים. ו"ארץ" מרמז לעולמות התחתונים הגשמיים, שהם בדרגה נחותה מן השמים, ולכן בכל מקום מקדים שמים לארץ.

בזוה"ק (זוה"ק ח"ב עט, א²) רמז על פסוק זה "אל תקרי "בהבראם" אלא באברהם". ויש להבין השייכות בין פסוק זה לאברהם אבינו. ונראה לפרש בהקדם מה שיש לדקדק כי באותו פסוק בתחילה מקדים שמים לארץ, ולבסוף מקדים ארץ לשמים. ואפשר לפרש,

¹ א"ה. ע"ד שאמרו חז"ל (שבת קה, ב; נדה יג, ב) "כך אומנותו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועובד".
² ונזכר גם בח"ג לח, א. ובבראשית רבה יב, ט בשינוי לשון.

אולם כאשר האדם השלם מקיים רצון ד' ומשתמש בארץ לקיים תורה ומצוות, הרי שזה עילוי גדול לעולם הגשמי, כי האדם מעלה הכל לקדושה עד שנתעלה למדרגה גבוהה מן השמים. והנה אברהם אבינו הפיץ דעת ד' בעולם והכניס אורחים והאכילם והשקם, ועל ידי זה השיב לבם לאמונת ד'. ואמרו חז"ל (בראשית רבה

נט, ח; הובא ברש"י לקמן כד, ז), כי עד אברהם היה השי"ת נקרא רק "אלקי השמים", ומשבא אברהם אבינו והפיץ דעת ד' בקרב כל הארץ נקרא גם "אלקי הארץ". כי על ידו נתקדשו העולמות התחתונים, שעלו ונתעלו למדרגה גבוהה, עד שראוי להקדים "ארץ" ל"שמים". (ח"א טז)

אברהם אבינו ע"ה למד תורה ומצוות מהנהגת הברואים

אלה תולדות השמים והארץ בהפראם ביום עשות ד' אלקים ארץ ושמים

(בראשית ב, ד)

ועל פי זה יש לומר, שאכן למד אברהם את כל התורה מבריות מעשה בראשית.

בזוה"ק (זוה"ק ח"ב עט, א) רמז על פסוק זה "אל תקרי "בהבראם" אלא באברהם". ויש להבין השייכות בין פסוק זה לאברהם אבינו.

וזהו הרמז בפסוק "אלה תולדות השמים והארץ", היינו מעשה בראשית ותולדותם, כלומר הנהגתם והנהגת הבריות. "בהבראם" אותיות "באברהם", שמהנהגתם ידע ולמד איך לקיים את כל התורה. (ח"א טז)

אמרו חז"ל (יומא כח, ב), "קיים אברהם אבינו את כל התורה כולה". ומזהיכן למד וידע הכל, אלא שאמרו חז"ל (עירובין ק, ב), שאלמלי לא ניתנה תורה היו לומדים הכל מהבריות שנבראו במעשה בראשית.

קידוש העניינים הגשמיים

ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה

(בראשית ב, ז)

וזה הרמז בפסוק, שעל ידי "ויפח באפיו נשמת חיים" שנפח בו נשמה, על ידי זה "ויהי האדם", חלק האדמה שהוא הגוף, "לנפש חיה", שגם את ענייני העולם הזה הגשמיים יכולים לעלות, על ידי שעושים הכל לשם שמים.

האדם מורכב מגוף ונשמה, הגוף מן האדמה וענייני הגוף מושכים את האדם למטה. לעומתם ענייני הנשמה, שהיא מן העליונים, מושכים את האדם למעלה. והצדיקים שאינם נהנים מעוה"ז אלא כדי צרכם ולשם שמים, הרי שנשמתם נהנית אף מענייני הגוף ומושכתם למעלה.

תורה עם מלאכה, יגיעת שניהם משכחת עוון

ארונה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה פל ימי תיך

(בראשית ב, ז)

מתקנים לו בלא טירחא, יהיה פנוי לתורה ועבודה. אך מכיון שיצר הרע הכשילו בדבר קל, ויש לחשוש שלא ייכשל עוד, לכן לטובתו ולתועלתו נתקלה האדמה, כדי שיצטרך לעמול בחרישה וזריעה וכו', ולא תהיה לו השלוה והשקט ופנאי להיכשל ח"ו, כי בזיעת אפו יאכל לחם. וזהו שאמר הכתוב, "ארורה האדמה בעבורך", לטובתך. (ח"א שצג)

"בעבורך", משמע לטובתך. ולכאורה, הרי כאן קללה, ומה טובה היא לאדם. ונראה לתרץ, דהנה מתחילת בריאת העולם רצה הקדוש ברוך הוא שכל צרכי האדם יהיו מוכנים לו, ויהיה פנוי לעבודת ד'. וכמו שאמר רבי שמעון בר יוחאי (ברכות לה, ב), "אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה וכו'". ועל ידי שכל צרכיו יהיו

ברכת מזל טוב

לעצמאי רבינו הגה"ק זצ"ל

הרה"ח ר' משה צבי בנימין הי"ו ולחתנו הרב חיים הערש אייזנבאך הי"ו לרגל נישואי הנכד-הבן החתן ישראל יעקב ני"ו עב"ג הכלה בת הרה"ח ר' יואל יעקב רוטמן הי"ו החתונה בעז"ה ביום א' פ' נח ל' תשרי באולמי הכרמים רח' נהר הירדן 1 רמב"ש

הרה"ח ר' חיים אלעזר שלמה ענגעל הי"ו (חתן הרה"ח ר' דוד ז"ל ותבלח"ט מרת חנה פארקאט תחי') לרגל אירוסי הנכד-הבן החתן אברהם ני"ו עב"ג הכלה בת הרה"ח ר' חיים ישע"י לייטנער הי"ו

הרה"ח ר' משה יעקב קליין ני"ו (חתן הרה"ח ר' ארי' ז"ל ותבלח"ט מרת רבקה שטיינמץ תחי') ולחתנו הרה"ח ר' אפרים פרל הי"ו לרגל נישואי הנינה-הנכדה-הבת עב"ג החתן יהושע רובין ני"ו בן הרה"ח ר' ברוך הי"ו החתונה בעז"ה ביום ה' פ' נח ד' חשוון באולמי "גולדנסקי" רח' הר"ן 14 ביתר עילית

יהי רצון שיזכו לרווחת מכל יוע"ח רב תענוג ונחת דקדושה לתפארת אבות, הם וכל משפחתם, ויתקיים בהם במהרה "בגלל אבות תושיע בנים ותביא גאולה לבני בניהם", אמן.

"עיקר כיבוד אב ואם לעשות רצון אבינו שבשמים כי זה נחשב לאבות כאילו המה עושים, והעיקר לקבוע עתים בכל יום ויום לתורה..." (שם בהקדמה)

"...מי שזכה להיות לו בנים וחתנים צדיקים וכו' המעשים שלהם יהיו לו למשען בעולם הבא וכו' ואין לנו חסד גדול מזה..." (עפ"י קודש הילולים בהקדמה)

נא להתפלל ולעזור רחמי שמים על אחינו כל בית ישראל הנתונים בערה ובשבי' העומדים
בין בים ובין ביבשה, המקום ירחם עליהם ויוציאם מערה לרווחה ומאפילה לאורה ומשעבוד
לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב

ובכללם ר' אברהם אשר בן רבקה לרפואה שלימה
זכות רבינו הגה"ק ולימוד דברי תורתו תעמוד לכל צאצאיו ולכל ישראל הנמצאים במקום
סכנה לשוב במהרה לביתם לחיים טובים ולשלום, אמן.

דברי התענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבינו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, מח"ס "דברי התענוגים"
חותנו של רבינו הגה"ק הילל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

א. 'בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ' (א, א).

פירש רש"י, 'ברא אלקים', ולא אמר ברא ה', שבתחילה עלה במחשבה לבראותו במידת הדין, וראה שאין העולם מתקיים, והקדים מידת הרחמים ושיתפה למידת הדין. והיינו דכתיב 'ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים', עכ"ל. והנה שיתוף מידת הרחמים נדרשת עבור בני אדם שוכני הארץ, שיש להם יצר הרע המכשילם בחטאים. ולפי מידת הדין, 'הנפש החוטאת היא תמות' (יחזקאל יח, ד), לזה הוכרח להקדים ולשתף מידת הרחמים, שרק על ידה יש לפני החוטא דרך תשובה. אבל המלאכים שאין להם יצה"ר, אינם צריכים את שיתוף מידת הרחמים.

לכן נאמר תחילה, 'בראשית ברא אלקים את השמים', ולא כתיב 'אלקים ברא בראשית את השמים', כמו ששינו הזקנים לתלמי המלך, כדי שלא יאמר 'בראשית' שם הוא, ושתי רשויות הן, וראשון ברא את השני (מגילה כט. ורש"י שם). כי רצה הכתוב לסמוך את תיבת 'אלקים' ל'שמים', להורות, ששוכני שמים יכולים לעמוד ולהתקיים גם עפ"י מידת הדין. ולהלן כתיב 'ביום עשות ה' אלקים', שהיה מוכרח לשתף את מידת הרחמים, ובאותו פסוק הקדים 'ארץ' ל'שמים', להורות שסיבת שיתוף הרחמים היא בגלל דרי הארץ³.

ב. 'ויאמר ה' אלקים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה' (ג, יד).

פירש רש"י, מכאן שאין מהפכים בזכותו של מסית. שאילו שאלו למה עשית זאת [נ- כמו ששאל את חוה], היה לו להשיב, דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, עכ"ל. ויש להבין, הלוא גם חוה היתה בגדר מסית לאדם, ולמה שאל אותה הקב"ה, 'מה זאת עשית', ונתן לה אפשרות לטעון לזכות עצמה, 'ותאמר האשה הנחש השיאני ואוכל'.

אך זה אינו, דהמסית שחייב מיתה הוא דוקא המסית לעבודה זרה (סנהדרין סו. במתני'), וזה החילוק בין הנחש לחוה. שהנחש אמר 'והייתם כאלקים', 'יוצרי עולמות' (רש"י), הרי שכפר ביחידו של עולם, ונחשב כמסית לע"ז. מה שאין כן חוה, שהסיתה לעבירה אבל לא לע"ז.

והטעם שלא נענש הנחש במיתה, כבר כתבו התוס' (סנהדרין כט. ד"ה דברי הרב), שהנחש לא נצטוה שלא להסית, ולא נענש אלא לפי שבאת תקלה על ידו. ולכן רק לגביו אמרינן, שהיה יכול לפטור עצמו בטענת דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. אבל אדם בר חיובא שנצטוה שלא להסית, כיון שהסית נתחייב מיתה, ושוב לא יוכל לטעון שהמוסת לא היה צריך לשמוע לו.

ג. 'ואל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרונך' (ג, טז).

פירש רש"י זצ"ל, 'עצבונך' זו צער גידול בנים, 'והרונך' זה צער העיבור, עכ"ל. וצריך להבין, למה היפך הכתוב את הסדר, הלוא צער העיבור הוא קודם גידול הבנים.

ונראה בעיני ליישב בעז"ה בפשיטות, דאיתא במסכת סנהדרין (דף לה:), אמר רבי אחאי בר חנינא, שתים עשרה שעות הוי יום, שעה ראשונה הוצבר עפרו [לקראת יצירת האדם] וכו', שביעית נדווגה לו חוה, שמינית עלו למטה שנים וירדו ארבעה [נ- שנולדו קין והבל], תשיעית נצטווה שלא לאכול מן האילן, עשירית סרחו וכו', ע"ש היטב. ולפי זה, שקין והבל נולדו קודם החטא, נמצא שלגבי חוה הוי שפיר הסדר, שיהיה לה צער בגידול הבנים שכבר נולדו ללא צער עיבור, 'והרונך' זה צער העיבור, של הילדים שטרם נולדו לה.

3. זכה רבינו לכווין לפירושו של האור החיים הק' על פסוק 'בראשית', באופן הג'.

לקבלת הגליון בעז"ה מידי שבוע, וכן לקבלת גליונות קודמים

נא לשלוח בקשה לכתובת: info@Kodesh-Hilulim.com

כמו"כ כל מי שיכול להעשיר ברעיונות ומאמרים וכדו' למטרות הגליון נא לשלוח לכתובת הנ"ל.